

Marzena Przybysz
Zakład Dokumentacji Księgoznawczej Biblioteki Narodowej

"Polska Bibliografia Bibliologiczna" - bibliograficzna baza danych

Abstrakt

Artykuł zawiera genezę, założenia, analizę „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” – bibliograficznej bazy danych tworzonej w Bibliotece Narodowej. Baza, tworzona w systemie bibliotecznym MAK i formacie danych MARC BN, powstała w 1997 r. i rejestruje piśmiennictwo od rocznika 1995. Artykuł obejmuje także zasady doboru i selekcji rejestrowanego materiału, aktualne problemy oraz plany na przyszłość.

Słowa kluczowe

Polska Bibliografia Bibliologiczna, bibliograficzna baza danych, system biblioteczny MAK, format danych bibliograficznych MARC BN

Abstract

The paper describes genesis, principles and development of the Polish Bibliological Bibliography – a bibliographic database created in MAK system and MARC BN format in the National Library. The resource, available online from 1997, registers documents published since 1995. Its content, scope and formal characteristics are presented, as well as the criteria for selection and weeding of registered materials. The report contains detailed data regarding the number of bibliographic records included yearly in the database and statistics regarding its usability. In conclusion, the present issues and problems connected with the compilation of the bibliography and plans for its future are outlined, such as making its content available in PDF format.

Keywords

Polish Bibliological Bibliography, bibliographic database, MAK library system, MARC BN format

Baza bibliograficzna „Polska Bibliografia Bibliologiczna 1995-” jest elektronicznym zapisem pozycji zawartych w publikowanym rocznym wydawnictwie pod tym samym tytułem. Powstała i jest opracowywana dzięki ciągłej współpracy pomiędzy pracownikami Zakładu Technologii Informatycznych oraz Zakładu Dokumentacji Księgoznawczej Biblioteki Narodowej. Baza danych obejmuje chronologicznie rekordy bibliograficzne dokumentów, których wydanie datuje się generalnie od 1995 r. Pomiędzy nimi znajduje się znikoma liczba dokumentów, z datą druku sprzed 1995 r., które wpłynęły do Biblioteki Narodowej po 1995 r., a zostały zarejestrowane przez bibliografię narodową. Bazę stworzono w 1997 r., choć prace testowe nad jej powstaniem rozpoczęły się już rok wcześniej. Wówczas adaptowano do potrzeb bibliografii format danych MAK BN. Do edycji komputerowej dostosowano też klasyfikację rozbudowaną, w przeciągu ukazywania się bibliografii, do czwartego stopnia głębokości. Baza danych początkowo funkcjonowała na dysku lokalnym; z czasem uruchomiono ją w bibliotecznej sieci komputerowej, a następnie udostępniono w Internecie w witrynie elektronicznej Biblioteki Narodowej w bloku baz danych MAK: Bibliografia narodowa i bibliografie specjalne: bazy bibliologiczne [http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=12\[1\]](http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=12[1]).

Celem powstania bibliologicznej bazy danych, według autorów koncepcji, było zagwarantowanie określonej grupie użytkowników szybkiego i łatwego dostępu do bieżącej informacji skomasowanej kwalifikowanego zasobu źródeł informacji nauki o książce. Ma ona charakter bibliograficznej bazy danych, specjalnej, dziedzinowej, przeznaczonej dla

określonego kręgu użytkowników, przede wszystkim dla bibliologów, bibliotekarzy, bibliofilów, księgarzy, wydawców i innych osób związanych zawodowo z nauką o książce, bibliotece i informacji naukowej.

Geneza bibliograficznej bazy danych PBB (1995-)

Geneza i rozwój bibliograficznej bazy danych „Polska Bibliografia Bibliologiczna” jest powiązana ściśle z wydawnictwem drukowanym o takim samym tytule, którego początek przypada na lata 1914–1920, kiedy to ukazywała się „Bibliografja Bibliofilstwa i Bibliografji Polskiej” opracowywana przez W.T. Wisłockiego w postaci wykazów ogłaszanych w czasopiśmie „Exlibris”. W jednym układzie były zamieszczane prace dotyczące bibliologii oraz bibliografii. Bibliografia za dwa kolejne lata pod takim samym tytułem została samoistnie wydana w Krakowie. Po kilku latach przerwy, wydawania podjęła się redakcja „Przeglądu Bibliotecznego”, wznowiając bibliografię pod nieco zmienionym tytułem: „Bibliografja Bibliografji, Bibliotekarstwa i Bibliofilstwa” jako dodatek do czasopisma, który obejmował materiał za lata 1928, 1930–1936. Roczniki te, podobnie jak za poprzednie lata, rejestrowały łącznie, w jednym układzie działowym, piśmiennictwo dotyczące bibliologii oraz spisy bibliograficzne. Zwieńczone były indeksem krzyżowym.

Pierwszy powojenny numer „Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce” za rok 1947 miał postać kwartalnika, a został opublikowany przez Państwowy Instytut Książki w Łodzi. W nim dział pod nazwą: Bibliografia zawierał metabibliografię. Treść pozostałych rozdziałów odnosiła się do tematyki czysto bibliologicznej. Z czasem obfitość materiału, będąca odbiciem zainteresowań odbiorców, skłoniła opracowujących do pewnej oszczędności w zapisie opisu bibliograficznego, z drugiej zaś strony do większego rozczłonkowania w układzie, a nawet do tworzenia nowych nagłówków bądź uzupełniania dawnych, toteż pierwszy dział został nazwany: Bibliologia. Dokumentacja. Od 1948 r. prace nad bibliografią, publikowaną z częstotliwością roczną, objął Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej. Równolegle z publikowaniem bieżących tomów uzupełniano luki w rejestracji. W 1955 r. wydano materiał bibliograficzny za lata 1945–1946, a w 1965 r., aby zachować ciągłość chronologiczną, wydano retrospektywny tom „Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce” obejmujący okres 1937–1944. Wypełniono w ten sposób lukę między przedwojenną bibliografią a powojenną bibliografią bieżącą, realizując jednocześnie postulat bibliotekarzy i bibliografów sformułowany na Pierwszym Kongresie Nauki Polskiej, co do konieczności zapewnienia ciągłości bibliografii z tej dziedziny. W publikacji za lata 1964/1965 jeden indeks krzyżowy zastąpiono dwoma: alfabetycznym i przedmiotowym. Od tego wydawnictwa dział pierwszy nosił nazwę: Nauka o książce, a następne: II. Dokumentacja. Informacja naukowa; III. Bibliografia; IV. Struktura i dzieje książki; V. Wytwarzanie książki; VI. Bibliotekarstwo; VII. Użytkowanie książki. Klasyfikacja oparta została na schemacie klasyfikacyjnym nauki o książce, który był opracowany przez pracowników Państwowego Instytutu Książki pod kierunkiem Adama Łysakowskiego. Takie nazewnictwo głównych działów przetrwało praktycznie do chwili obecnej, oprócz działu pierwszego, który od rocznika za 1991 rok nazwano ponownie „Bibliologia”. Od rocznika 1968 przyjęto dwuczłonowy, wewnętrzny podział „Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce” na dwie części: „Bibliografię Bibliografii Polskich” oraz „Polską Bibliografię Bibliologiczną”. Każda z nich miała własną numerację pozycji bibliograficznych oraz własne indeksy. Od rocznika 1969 „Polska Bibliografia Bibliologiczna” ukazywała się oddzielnie z zachowaniem nadrzędnego tytułu oraz nazw siedmiu rozdziałów. Dział trzeci zawierał jedynie piśmiennictwo o bibliografii. Od rocznika 1981 zrezygnowano z podziału na części, tworząc samoistną wydawniczo bibliografię. W takiej postaci ukazuje się do chwili obecnej.

Założenia i analiza bibliograficznej bazy danych PBB (1995-)

W drugiej połowie lat 90. przystąpiono do automatyzacji bibliografii, tworząc bazę danych, która jest podstawą edycji drukowanej. System pozwala na wykonanie zestawień liniowych i bibliograficznych oraz ich wydruków w edytorze, co daje także możliwość wygenerowania i sporządzenia wydruku rocznika bibliografii wraz z indeksami. Automatyzacja prac przyspieszyła prace redakcyjne, zwłaszcza nad przygotowaniem indeksów oraz samym procesem wydawniczym. Aktualizacja bibliograficznej bazy danych odbywa się kwartalnie. System posiada wiele możliwości prezentacji danych: w formacie podstawowym, pełnym oraz dla użytkowników z wybranymi polami formatu, daje także możliwość zastosowania dużej liczby indeksów podstawowych i wspomagających. Bibliologiczną bazę danych, widoczną na internetowej stronie ksiąźnicy narodowej, można przeszukiwać według dziewięciu indeksów: autor-osoba, tytuł, seria, cykl, słowo w tytule, hasło przedmiotowe, temat/określnik, tytuł pracy zbiorowej, wykaz czasopism. Poszukiwania w bazie danych można prowadzić poprzez zapytania elementarne według jednego indeksu lub złożone, korzystając z wielu indeksów, pozwalających na zawężenie tematu. Ponadto można zawęzić poszukiwania w indeksie i według dodatkowych warunków. System zapewnia także automatyczne przejście do indeksów, z pozycji rekordu w pełnym formacie. W systemie istnieje również opcja umożliwiająca wykonanie zestawienia statystycznego wprowadzonych i modyfikowanych rekordów w wybranym okresie. Bibliologicznej bazie danych towarzyszy baza pomocnicza „Wykaz Czasopism”, zawierająca dane potrzebne do wykazu skrótów i rozwinięć tytułów czasopism zamieszczanych w bibliografii, która jest zamieszczana na początku wersji drukowanej bibliografii.

Widoczny wzrost publikacji na rynku książki miał wpływ na wielkość bibliograficznej bazy danych. Od 1995 r. bibliologiczna baza danych sukcesywnie i dynamicznie zwiększała swą objętość. Liczba rekordów bibliograficznych wprowadzonych za 2005 r. jest większa od liczby rekordów za 2004 r. o około 1000 pozycji, a od liczby rekordów bibliograficznych za 2000 r. o około 2000 pozycji.

Zawartość bazy danych według stanu z:

31 grudnia 2000 r. (1997-) – 6474 opisy
31 grudnia 2001 r. (1997-) – 10 130 opisów
31 grudnia 2002 r. (1997-) – 13 578 opisów
31 grudnia 2003 r. (1997-) – 22 510 opisów
31 grudnia 2004 r. (1997-) – 26 398 opisów
31 grudnia 2005 r. (1997-) – 31 177 opisów
31 grudnia 2006 r. (1997-) – 37 430 opisów
31 grudnia 2007 r. (1996-) – 44 771 opisów
31 grudnia 2008 r. (1995-) – 50 155 opisów
31 marca 2009 r. (1995-) – 52 034 opisów

Odwiedziny użytkowników bazy danych w Internecie od 26 sierpnia 2002 r.:

14 sierpnia 2007 r. – ponad 81 tys.
31 grudnia 2007 r. – ponad 89 tys.
31 marca 2008 r. – ponad 96 tys.
15 października 2008 r. – ponad 105 tys.
31 grudnia 2008 r. – ponad 112 tys.
31 marca 2009 r. – ponad 118 tys.

Bibliografia bibliologiczna plasuje się na czwartym miejscu pod względem liczby odwiedzin wśród baz bibliograficznych w MAK-u Biblioteki Narodowej z bloku „Bibliografii narodowych i bibliografii specjalnych” (po książkach polskich 1976-, artykułach z czasopism polskich oraz czasopismach polskich 1985-).

Bibliologiczna bibliograficzna baza danych rejestruje piśmiennictwo z zakresu szeroko pojętej nauki o książce obejmującej następujące dyscypliny i zagadnienia:

- ogólne i teoretyczne zagadnienia bibliotekoznawstwa i bibliologii,
- informację naukową i dokumentację (teoria i organizacja, technika i metody informacyjno-dokumentacyjne, organizacja i rozwój informacji naukowej i dokumentacji w poszczególnych dziedzinach),
- bibliografię (teoria i metodyka, historia, organizacja i rodzaje),
- struktury i dzieje książki (historia i współczesność pisma, rodzaje dokumentów, historia drukarstwa, ruchu wydawniczego i księgarstwa, prywatne księgozbiory, rękopisy, druki),
- czasopiśmiennictwo (historia i organizacja, statystyka, prawo prasowe, metodyka badań prasoznawczych, poszczególne czasopisma),
- wytwarzanie książki: pisarstwo (prawo autorskie, edytorstwo naukowe); papiernictwo (historia, konserwacja); drukarstwo (historia i współczesność – technika pracy drukarskiej, zawód, szkolenie); ruch wydawniczy (historia i współczesność, sprawozdawczość i statystyka, planowanie i polityka wydawnicza, technika pracy wydawniczej, instytucje wydawnicze, wydawcy, zawód),
- rozprowadzanie książki, księgarstwo (historia i współczesność – sprawozdawczość i statystyka, organizacja i technika pracy księgarskiej, kolportaż pozaksięgarski, rozprowadzanie prasy, zawód księgarski, szkolenie, katalogi księgarskie i wydawnicze, antykwariaty),
- estetyka książki, ekslibrisy,
- bibliotekarstwo (organizacja i historia, metodyka i technika bibliotekarska, zawód bibliotekarski, rodzaje bibliotek i biblioteki poszczególne, księgozbiory poza biblioteką),
- użytkowanie książki: czytelnictwo (historia i współczesność, metody upowszechniania i formy pracy z czytelnikiem, czytelnictwo prasy i czasopism, fachowe, czytelnictwo różnych grup czytelniczych, recepcja czytelnicza, konkursy czytelnicze), technika pracy z książką, wystawy, bibliofilstwo.

Pod względem zasięgu wydawniczego w bibliograficznej bazie danych są rejestrowane wydawnictwa samoistne wydawniczo (zwarłe i ciągłe), artykuły z czasopism, fragmenty z wydawnictw zbiorowych oraz prac autorskich. Od rocznika 1999 wprowadza się opisy dokumentów elektronicznych (wydawnictwa zwarłe w postaci CD-ROM-ów, czasopisma elektroniczne, artykuły z czasopism elektronicznych). Opisy bibliograficzne w bibliologicznej bazie danych są przygotowywane w formacie MARC BN. Powyższe typy dokumentów są opisywane według obowiązujących norm^[2] oraz instrukcji stosowania formatu dla różnych rodzajów dokumentów. Otwartą kwestią są liczne dokumenty sieciowe. Nie są na razie rejestrowane. Często nie mają one znamion naukowości (aparatury metodycznej). Rejestrowane są artykuły z „Biuletynu EBIB”. Pod względem zasięgu terytorialnego bibliografie zawierają materiały ukazujące się w Polsce oraz polonica zagraniczne.

Rekordy bibliograficzne zawierają obszerne informacje o treści rejestrowanego dokumentu. W polu odpowiadającym za uwagi są wprowadzane adnotacje treściowe: wyjaśniające (w

przypadku niejasnego tytułu dokumentu lub tytułu o znaczeniu przenośnym), zawartościowe, stosowane zwłaszcza w przypadku prac zbiorowych czy monografii (zawierające pełny lub częściowy spis treści dokumentu bądź nagłówki jego części składowych), wskazujące (zawierające tematykę dokumentu lub jego główne tezy). W przypadku wielotematycznych rekordów bibliograficznych są stosowane w polu odpowiadającym za klasyfikację, w podpolu odpowiadającym za odsyłacze, odniesienia do klasyfikacji pobocznej lub pokrewnej. W dodatkowym podpolu jest zapisywana do niej ewentualna odpowiednia adnotacja treściowa. Dla czytelniejszego odbioru bibliografii w formie drukowanej, w przypadku pozycji pokrewnych i podrzędnych, są używane w polu odpowiadającym klasyfikacji podpola odsyłacze całkowite i uzupełniające.

Zasięg piśmienniczy „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej 1995-” uwzględnia prace naukowe i popularnonaukowe – oryginalne i tłumaczenia, bibliografie bibliologiczne, katalogi zbiorów, encyklopedie, słowniki, tablice i schematy klasyfikacyjne, normy, podręczniki, skrypty, materiały szkoleniowe, materiały z konferencji i zjazdów, wydawnictwa statystyczne, urzędowe (akty prawne), statuty, przewodniki, informatory, instrukcje, katalogi wystaw, albumy.

Zasięg chronologiczny bazy obejmuje piśmiennictwo od 1995 r. O uwzględnieniu w danym roczniku decyduje faktyczna data druku uwidoczniiona w metryce drukarskiej za wyjątkiem opóźnionych wydawnictw zwartych oraz czasopism niezarejestrowanych wcześniej.

Istotą bibliograficznej bazy danych o tematyce bibliologicznej jest jej obszerność. Ma bowiem w założeniu ukazywać możliwie kompletną produkcję wydawniczą w danym roku. Polski dorobek naukowy w zakresie bibliologii jest znaczny, tak pod względem szerokości poruszanych problemów, jak i głębi badań szczegółowych. Zawartość tej bibliograficznej bazy danych opiera się na egzemplarzu obowiązkowym wpływającym do Biblioteki Narodowej, na dokumentach wyszukanych dzięki poszukiwaniom redaktorek w zbiorach innych bibliotek lub na źródłach pośrednich (opisy bez autopsji oznaczone kółkiem). Recenzje, niezależnie od daty opublikowania, rejestruje się łącznie z dziełem recenzowanym. Prace polemiczne w obrębie roku zostały związane ze sobą; jeśli polemika występuje na przestrzeni kilku lat, wówczas są zamieszczane odnośne wiążące adnotacje.

Stosuje się selekcję formalną i merytoryczną. Selekcja formalna wyklucza zarejestrowanie artykułów z gazet, magazynów, czasopism młodzieżowych, popularnych, nieuwzględnionych przez bibliograficzną bazę danych „Bibliografia Zawartości Czasopism”, z wyjątkiem tytułów wchodzących w zakres „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej”, artykułów z niebibliologicznych czasopism obcych (z wyjątkiem artykułów uzyskanych przez źródła bibliograficzne), materiałów statystycznych z regionalnych roczników statystycznych, spisów bibliograficznych i ich recenzji, z wyjątkiem wchodzących w zakres omawianej bibliograficznej bazy danych. W związku z tym, że baza danych ma służyć różnym użytkownikom, kryterium wartościujące nie jest ostre. Merytorycznej selekcji podlegają: drobne artykuły, bez trwalszej wartości dla dziedziny, o charakterze reportażowym; materiały wykorzystane na różnego typu imprezach czytelniczych przez biblioteki publiczne, krótkie recenzje o charakterze sprawozdawczym, nieposiadające elementów krytycznych; materiały z pokrewnych dziedzin: czasopiśmiennictwa, piśmiennictwa, drukarstwa, ruchu wydawniczego i księgarstwa. Nie uwzględnia się materiałów pozostających poza zasięgiem zainteresowań księgoznawczych i bibliotekarskich. Z zakresu czasopiśmiennictwa nie uwzględnia się pozycji dotyczących zagadnień profilu i treści czasopism, dziennikarstwa oraz prasoznawstwa związanego z pozapiśmienniczymi środkami masowego przekazu. Z zakresu piśmiennictwa nie

są wprowadzane rekordy bibliograficzne dotyczące współczesnych zagadnień organizacji przemysłu papierniczego, szczegółowych technologii wytwarzania papieru, zagadnień zawodowych itp. Z zakresu drukarstwa i księgarstwa nie są rejestrowane specjalistyczne materiały z technologii drukarstwa lub techniki handlu książką.

Największą część bibliologicznej bazy danych stanowią materiały pozyskane z wpływu egzemplarza obowiązkowego czasopism, fragmenty z wydawnictw zbiorowych, zwartych i ciągłych oraz prac autorskich, wybierane z autopsji z bieżącego numeru „Przewodnika Bibliograficznego”. Materiały te są „wyławiane” z wpływu egzemplarza obowiązkowego ogólnego (czasopisma, w tym artykuły – wpływ codzienny, druki zwarte – wpływ tygodniowy), poloników zagranicznych – wpływ mniej więcej dwutygodniowy, z wpływu Zakładu Dokumentacji Księgoznawczej – wpływ mniej więcej dwutygodniowy). Dzięki możliwościom systemu część rekordów bibliograficznych jest kopiowana w obrębie bazy danych mechanizmem zapisu oraz poprzez import danych z zewnętrznych źródeł, dane bibliograficzne są pobierane również z Internetu. System posiada mechanizmy kontroli i weryfikacji poprawności wprowadzanych danych przed zatwierdzeniem rekordu.

Liczba pozycji bibliograficznych w bazie danych w poszczególnych grupach dokumentów zautomatyzowanych w przeciągu lat jest mniej więcej stała z tendencją wzrostową. Najczęściej wykorzystywaną grupą są artykuły z czasopism. Wiąże się to zapewne nie tyle ze wzrostem liczby różnego rodzaju tytułów prasowych na rynku wydawniczym, lecz bardziej z częściej poruszaną na łamach czasopism szeroko rozumianą tematyką bibliologiczną.

Tab. 1. Występowanie różnych typów dokumentów w bibliograficznej bazie danych PBB (1995-)

	1995-	1997	2000	2005	2006
Artykuły z czasopism	28 572	1878	2126	2598	3038
Fragmenty z wydawnictw zbiorowych	9124	429	506	1313	1263
Fragmenty z prac autorskich i prac zbiorowych (opisy na pierwszym stopniu szczegółowości)	6015	279	349	801	891
Wydawnictwa zwarte (opisy na drugim stopniu szczegółowości)	3624	278	236	376	332
Wydawnictwa ciągłe (opisy na drugim stopniu szczegółowości)	1234	90	88	105	105

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 2. Zawartość eksteriorików uwzględnianych w bibliograficznej bazie danych PBB (1995-)

	1995-	1997	2000	2005	2006
Polonica zagraniczne	1073	64	86	108	141

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 3. Zawartość dokumentów elektronicznych w bibliograficznej bazie danych PBB (1995-)

	1995-	1997	2000	2005	2006
Dokumenty elektroniczne	902	62	87	136	126

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 4. Liczba recenzji w bibliograficznej bazie danych PBB (1995-). (W 2006 r. spadła w porównaniu do lat poprzednich)

	1995-	1997	2000	2005	2006
Recenzje	1340	114	116	129	90

Źródło: opracowanie własne.

Pod względem tematycznym najwięcej objętości bazy danych zajmują rekordy bibliograficzne dotyczące zagadnień z szerokiej dziedziny bibliotekarstwa – organizacji i historii w kraju i za granicą, metodyki i techniki bibliotekarskiej, zawodu bibliotekarskiego, bibliotek według rodzaju. Znacznym wzrostem ilościowym w przeciągu kilkunastu lat odznaczają się publikacje z dziedziny informacji naukowej i zagadnień automatyzacji. Liczne są dokumenty dotyczące aspektów automatyzacji w poszczególnych działach. Najmniej jest rekordów bibliograficznych z zakresu teorii, metodyki i organizacji bibliografii. Wśród nich zarejestrowane są głównie opracowania dotyczące różnego rodzaju opisu bibliograficznego w różnych zautomatyzowanych formatach oraz publikacje dotyczące bibliografii narodowej oraz innych rodzajów bibliografii. Stan piśmiennictwa z zakresu metodyki bibliograficznej, pomimo że wzrósł w ostatnich latach, ciągle nie jest zadowalający. Na tle ogólnego dorobku publikacji bibliologicznych prace tego typu są pracami znikomymi.

Tab. 5. Zawartość bibliograficznej bazy danych PBB (1995-) pod względem tematycznym

	1995-	1997	2000	2005	2006
Bibliotekarstwo (organizacja i historia, metodyka i technika, zawód, rodzaje i poszczególne biblioteki, księgozbiory poza biblioteką)	15971	1153	1144	1489	1444
Struktura i dzieje książki (pismo, budowa książki, rodzaje dokumentów, historia książki, czasopiśmiennictwo)	12920	773	909	1389	1462
Wytwarzanie książki (pisarstwo, papiernictwo, drukarstwo, ruch wydawniczy, rozprowadzanie książki, estetyka książki)	11365	724	902	1011	1281
Informacja naukowa. Dokumentacja	4654	85	131	910	1015
Użytkowanie książki (czytelnictwo, technika pracy z książką, wystawy, bibliofilstwo)	3118	190	170	363	334
Bibliologia	1591	94	130	154	166
Bibliografia (teoria i metodyka, historia i organizacja, rodzaje)	849	39	59	70	93

Źródło: opracowanie własne.

Symbole klasyfikacji systematycznej odwzorowują działy bibliografii. Drugim elementem wyszukiwawczym w bazie danych jest język haseł przedmiotowych. W rekordach bibliograficznych w polach odpowiadających zapisom przedmiotowym są umieszczane wszystkie hasła niezbędne do wyszukiwania, w szczególności oprócz haseł rzeczowych hasła zawierające tematy geograficzne i nazwy osobowe. Jako kartoteka wzorcowa służy słownik przedmiotowych haseł wzorcowych Biblioteki Narodowej, adaptowany do potrzeb bibliografii bibliologicznej.

Nowy podział administracyjny Polski, który nastąpił w 1999 r., pociągnął za sobą zmiany w sieci bibliotek publicznych i pedagogicznych naruszając ich dotychczasową organizację i funkcjonowanie. Nastąpiły weryfikacje w nazwach i adresach, zwłaszcza bibliotek publicznych i pedagogicznych. Wywołało to potrzebę ujednolicenia w bazie danych w istniejących już zapisach przedmiotowych – nazwach własnych instytucji bibliotecznych. Podstawą do tworzenia zapisów nazw bibliotek jest adresowa baza danych Biblioteki Narodowej Informator o Bibliotekach w Polsce. Pośrednio, konsekwencją reformy administracyjnej kraju były zmiany tytułów regionalnych czasopism bibliotecznych i instytucji sprawczych wydających te tytuły[3].

Nowa, obecnie opracowywana postać witryny elektronicznej Biblioteki Narodowej, mająca w zamierzeniach formę przyjazną i czytelną dla odbiorcy, ma również posiadać łatwy i bezpośredni dostęp do bibliografii, w tym bibliograficznej bazy danych o tematyce bibliologicznej z bieżącą informacją o polskim piśmiennictwie w kraju i za granicą. Celem jest zapewnienie łatwego, szybkiego i szerokiego dostępu do informacji. W obecnej „sieciowej” rzeczywistości istotne jest upowszechnianie zasobów informacyjnych i dokumentów, pozyskiwanie jak największej rzeszy odbiorców.

Od rocznika za 2007 rok opracowuje się i testuje bibliologiczną bazę danych widoczną w wersji PDF na internetowej stronie Biblioteki Narodowej. Wersja PDF będzie pozwalać na bezpośrednie wydruki materiałów z poszczególnych działów, tak jak w bibliografii za poprzednie lata na wygenerowanie i sporządzenie wydruku rocznika bibliografii wraz z indeksami.

Sieć internetowa jako przestrzeń informacyjna społeczeństwa jest alternatywą dla tradycyjnych sposobów informacji. Spisy bibliograficzne, zamieszczane w Internecie, dają możliwość dostarczenia użytkownikowi zaktualizowanej informacji zanim powstanie tradycyjnie wydana bibliografia. Odbiór bibliografii w postaci bazy danych widocznej w Internecie jest zdecydowanie szerszy niż w formie drukowanej. Na dostępność bibliografii on-line bezpośredni wpływ mają odpowiednio sformułowane własne nazwy etykiet elektronicznych. Ważne wydaje się ich miejsce, to jest poziom usytuowania w architekturze serwisów bibliotecznych. Zamieszczenie zbyt głęboko, na niskim poziomie w strukturze udostępniającego ją serwisu internetowego („ukrycie” w stosunku do strony głównej), może skutecznie zniechęcić użytkownika do dalszych poszukiwań bibliograficznych i w konsekwencji przyczynić się do mniejszej oglądalności bibliografii. Bibliograficzne bazy danych są ciągle niedocenianym źródłem skondensowanej informacji na dany temat, a upowszechnianie ich w Internecie dodatkowo wspomaga ich promocję. Przyczynia się do poszerzenia i udostępnienia wiedzy, wzbudza szacunek dla dziedzictwa kulturowego. Przy czym istotnym jest, jaki jest odbiór serwisu informacyjno-bibliograficznego, jaka jest jego akceptacja przez potencjalnych użytkowników. Należy mieć na uwadze potrzeby oraz upodobania także tych, którzy korzystają z bibliografii w sieci internetowej.

Zaprezentowana bibliograficzna baza danych jest wynikiem pracochłonnych działań kilkusobowego zespołu pracowników Zakładu Dokumentacji Księgoznawczej w Pracowni Bibliografii Bibliologicznych, wykonujących oprócz opracowywania bibliologicznej bazy danych również inne zadania. Na meliorowanie rekordów bibliograficznych wprowadzanych w ubiegłych latach nie pozostaje zbyt wiele czasu. Rejestrowany przez lata zautomatyzowany zasób dokumentów bibliologicznych stanowi wyjątkowe źródło do badań naukowych. Pozwala on nie tylko na rozpoznanie stanu badań nad danym zagadnieniem, ale również orientuje w tematach rzadko podejmowanych lub nawet nietkniętych, co jest niezwykle cenne dla osób poszukujących tematów do badań oraz przygotowujących podręczniki, skrypty, kompendia itp. Jego pełne opracowanie bibliograficzne w postaci bazy danych, również w aspekcie retrospektywnym i szerokie udostępnienie, stanowiłoby cenny materiał dla badaczy szeroko pojętej kultury książki.

Przypisy

[1] Wszystkie podane odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 28.04.2009 r.

[2] Opisy bibliograficzne są opracowywane według norm: PN-N-01152-01. *Opis bibliograficzny. Książki*, PN-N-01152-02. *Opis bibliograficzny. Wydawnictwa ciągłe*, Warszawa, PN-N-01152-13. *Opis bibliograficzny. Dokumenty elektroniczne*, PN-N-01158. *Skróty wyrazów i wyrażeń w opisie bibliograficznym*, PN-N-01178. *Zasady skracania tytułów wydawnictw ciągłych*, PN-ISO 9. *Transliteracja znaków cyrylickich na znaki łacińskie*.

[3] M.in. w 1999 r. wychodzi pierwszy numer „Bibliotekarza Warmińsko-Mazurskiego” jako kontynuacja „Bibliotekarza Olsztyńskiego”. W tym samym roku pojawia się nowy „Bibliotekarz Kujawsko-Pomorski” – jego poprzednia nazwa brzmiała „Bibliotekarz Bydgoski”. W 2000 r. ukazuje się „Sprawozdanie z działalności bibliotek publicznych i zakładowych województwa śląskiego za rok 1999” jako ciągłość „Sprawozdań z działalności bibliotek publicznych i zakładowych województwa katowickiego” oraz „Sprawozdanie z działalności bibliotek publicznych województwa podlaskiego za rok 1999” jako kontynuacja „Sprawozdań z działalności bibliotek publicznych województwa białostockiego” W 2000 r. zaczyna ukazywać się nowe czasopismo „Bibliotekarz Podlaski”, wydawane przez Książnicę Podlaską w Białymstoku.

"Polska Bibliografia Bibliologiczna" - bibliograficzna baza danych / Marzena Przybysz // W: Bibliograficzne bazy danych : kierunki rozwoju i możliwości współpracy. Bydgoszcz, 27-29 maja 2009. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], Redakcja "Elektronicznej Biblioteki", 2009. - (EBIB Materiały konferencyjne nr 19). - ISBN: 83-921757-5-1. -Tryb dostępu : <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat19/przybysz.php>